

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

1/3

Viite:

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 17.4.2014, OKM/20/010/2014

Asia:

Hallituksen esitykset laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt oikeuskanslerin lausuntoa luonnoksista hallituksen esityksiksi. Esitykset ovat lausuntopyynnön mukaan osa hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa ja niiden tavoitteena on nopeuttaa korkeakouluopintoihin siirtymistä ja korkeakouluopiskelijoiden valmistumisaikoja.

Esityksessä yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan osa yhteishaussa tarjolla olevista opiskelupaikoista varataan henkilöille, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskeluoikeutta. Yhden paikan sääntöä ehdotetaan tiukennettavaksi siten, että henkilö voi ottaa vastaan yhden korkeakoulututkintoon johtavan opiskeluoikeuden lukukautta kohti. Lisäksi säädettäisiin muun muassa opiskeluoikeuden siirtymisestä siirto-opiskelijoita otettaessa ja yhdenmukaistettaisiin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijavalintaan liittyviä oikaisupyynnöjä koskevaa menettelyä. Esityksessä ehdotetaan myös hakijamaksuja korkeakoulukelpoisuuden tuottavan koulutuksen ulkomailla suorittaneille hakijoille.

Uudistuksen ensimmäistä vaihetta koskevat lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2014 alussa. Säädosmuutosten mukaisesti korkeakoulut voivat varata osan haettavista opiskelupaikoista henkilöille, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa. Esityksessä todetaan, että nykyisin ns. yhden paikan sääntö koskee vain korkeakoulujen yhteishakua. Koska myös korkeakoulujen erillisvalinnoissa tarjolla olevat opiskeluoikeudet ovat osa tarjonnan kokonaisuutta, yhden paikan sääntöä on esityksen mukaan syytä laajentaa yhteishaun ulkopuolelle.

Uudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittelyssä perustuslakivaliokunta totesi, että korkeakoulututkinnon suorittaneiden tai korkeakoulun opiskelupaikan vastaanottaneiden asema ei saa muodostua kohtuuttomasti heikommaksi kuin ensimmäistä opiskelupaikkaa hakevien. Valiokunta totesi myös, että toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen ja opiskelualan vaihtamisen tulee olla jatkossakin mahdollista. Tästä on valiokunnan mukaan huolehdittava myös uudistuksen toisessa vaiheessa (PeVL 23/2012 vp).

Nyt lausuttavana olevassa esityksessä todetaan, että valmistelussa on lähdetty siitä, että henkilöllä voi myös jatkossa olla useita opiskeluoikeuksia samaan aikaan, eikä esitykseen sisälly muutosesitystä, jolla rajoitettaisiin opiskeluoikeuksien määrää. Ehdotetuilla säännöksillä korkeakoulut velvoitetaan varaamaan paikkoja ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakeville kaikissa yhteishakuun kuuluvissa ensimmäisen syklin koulutuksissa. Korkeakoulu päättää varattavien paikkojen määrästä. Velvollisuutta paikkojen varaamiseen ei kuitenkaan olisi valittaessa opiskelijoita vieraskieliseen koulutukseen ja valittaessa opiskelijoita koulutukseen, johon korkeakoulu valitsee niin pienen määrän opiskelijoita, että paikkojen varaamisesta aiheutuisi hakijoiden asettaminen kohtuuttomasti eriarvoiseen asemaan. Harkinta jäisi esityksen mukaan korkeakoululle, mutta laissa annettaisiin mahdollisuus säätää tästä tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Yliopistolain muuttamista koskevassa hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan, että lain 36 b §:n 3 momentissa annettaisiin valtioneuvostolle valtuus antaa asetuksella tarkempia säännöksiä opiskelupaikkojen varaamisesta. Valtuutta on tarkasteltava perustuslain 80 §:n 1 momentin kannalta. Perustuslain 80 § 1 momentin mukaan valtioneuvosto voi antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lainsäädännön alaan. Asetuksenantovaltuuksiin on perustuslakivaliokunnan käytännössä kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta.

Sääntely kohdistuu myös perustuslain 123 §:ssä säädetyn itsehallinnon suojaamiin yliopistoihin. Yliopistoilla on perustuslain 123 §:n 1 momentin nojalla itsehallinto sen mukaan kuin lailla tarkemmin säännellään. Itsehallinto jakaantuu kahteen osaan, tutkimusta ja opetusta koskevaan sekä taloudellishallinnolliseen autonomiaan. Tutkimuksen ja opetuksen vapaus edellyttää, että yliopiston omat hallintoelimet käyttävät päätösvaltaa näillä alueilla (PeVL 11/2009 vp).

Ehdotuksen 36 b §:n 1 momentin mukaan yliopiston on yhteishaussa varattava osa opiskelupaikoista henkilöille, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa eivätkä vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan yliopisto päättäisi edelleen valittavien opiskelijoiden määrästä, koulutustaustaan perustuvista hakuryhmistä sekä valintaperusteista. Valtioneuvostolle ehdotettavan valtuussäännöksen sisällön osalta jää epäselväksi se, mitä asioita opiskelupaikkojen varaamisesta valtioneuvoston asetuksella olisi tarkoitus tämän lisäksi tai ohella säätää. Pykäläehdotuksen yksityiskohtaisista perusteluistakaan tämä ei ilmene. Esitysluonnoksen kohdassa ”Tarkemmat säännökset ja määräykset” ei myöskään ole mitään sisältöä. Kyseinen valtuussäännös vaikuttaakin jäävän perustuslain 80 §:n 1 momentin sekä 123 §:n säännökset huomioon ottaen liian avoimeksi.

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (PeVL 23/2012 vp ja PeVL 13/2013 vp) todennut, että paikkojen varaaminen ensikertalaisille ei ole perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaisen syrjintäkiellon vastaista. Perusteena tähän on se, että eri asemaan asettamisella on hyväksyttävä syy. Esityksessä todetaan, että paikkojen varaamisen muuttuminen pakolliseksi ei vaikuta tähän arvioon. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 23/2012 käsitellyt myös yhteishaun käyttämisen suhdetta yliopistojen autonomiaan ja pitänyt yliopistolain 36 §:n yhteishakovelvoitetta teknisenä ja siten perustuslain suhteen ongelmattomana. Hallituksen esitysluonnoksessa katsotaan, että yhteishaun alan laajentaminen ei vaikuta tähän lähtökohtaan.

Huomioon ottaen perustuslakivaliokunnan edellä mainitut lausunnot ja se, että esityksestä on tarkoitus pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto, minulla ei ole muilta osin huomauttamista esitysluonnokseen.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Esittelijäneuvos

Outi Kostama

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi